

Informacja o działalności komitetu problemowego PAN w 2015 r.

Gabinet Prezesa
Polskiej Akademii Nauk
Warszawa

31.01.2016

I. Informacje ogólne: KOMITET BADAŃ POLARNYCH PRZY PREZYDIUM PAN

I.1. Skład osobowy i struktura organizacyjna Komitetu:

Skład Prezydium Komitetu Badań Polarnych PAN:

Przewodniczący KBP PAN: prof. dr hab. Jacek Adam JANIA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
Honorowy Przewodniczący KBP PAN: prof. dr inż. Krzysztof BIRKENMAJER
Zastępca Przewodniczącego: prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI
Zastępca Przewodniczącego: dr hab. Piotr GŁOWACKI prof. PAN
Sekretarz Naukowy: dr MICHAŁ ŁUSZCZUK

Skład osobowy Komitetu Badań Polarnych PAN:

1. prof. dr hab. Magdalena BŁAŻEWICZ-PASZKOWYCZ, Uniwersytet Łódzki
2. dr hab. Katarzyna CHWEDORZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
3. prof. dr hab. Ryszard M. CZARNY, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
4. dr hab. Wojciech DOBIŃSKI, Uniwersytet Śląski w Katowicach
5. prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
6. dr hab. prof. PAN Piotr GŁOWACKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa
7. prof. dr hab. Marek GRAD, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Warszawski
8. dr Dorota GÓRNIAK, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
9. prof. dr hab. Aleksander GUTERCH, czł. koresp. PAN, Instytut Geofizyki PAN Warszawa
10. dr hab. Piotr JADWISZCZAK, Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku
11. prof. dr hab. Jacek JANIA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
12. prof. dr hab. Krzysztof JAŹDŹEWSKI, Uniwersytet Łódzki
13. dr Małgorzata KORCZAK-ABSHIRE, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
14. prof. dr hab. Andrzej KOSTRZEWSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
15. prof. dr hab. Krzysztof KRAJEWSKI, Instytut Nauk Geologicznych PAN, Warszawa
16. mgr Agnieszka KRUSZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
17. dr Maja LISOWSKA, Polskie Konsorcjum Polarne / Centrum Studiów Polarnych, UŚ, Sosnowiec
18. dr Michał ŁUSZCZUK, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, Lublin
19. dr hab. prof. PAN Wojciech MAJEWSKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
20. dr hab. inż. prof. AGH Maciej MANECKI, Akademia Górniczo - Hutnicza, Kraków
21. prof. dr hab. Andrzej MARSZ, Akademia Morska, Gdynia
22. prof. dr hab. Krzysztof MIGAŁA, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego
23. prof. dr hab. Jerzy NAWROCKI, Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa
24. prof. dr hab. Tadeusz NIEDŹWIEDŹ, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
25. prof. dr hab. Maria OLECH, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
26. prof. dr hab. Rajmund PRZYBYŁAK, Uniwersytet im. M. Kopernika, Toruń
27. dr hab. prof. UAM Grzegorz RACHLEWICZ, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
28. prof. dr hab. Stanisław RAKUSA-SUSZCZEWSKI, czł. koresp. PAN
29. prof. dr hab. Jacek SICIŃSKI, Uniwersytet Łódzki
30. prof. dr hab. Lech STEMPNIEWICZ, Uniwersytet Gdański
31. prof. dr hab. Kazimierz STRZAŁKA, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

32. dr Mateusz STRZELECKI, Uniwersytet Wrocławski
33. dr hab. prof. AM Anna STYSZYŃSKA, Akademia Morska, Gdynia
34. prof. dr hab. Andrzej TATUR, Uniwersytet Warszawski
35. dr hab. prof. PAN Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
36. prof. dr hab. Jan Marcin WĘSŁAWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
37. prof. dr hab. Bronisław WOJTUŃ, Uniwersytet Wrocławski
38. dr hab. Piotr ZAGÓRSKI, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
39. prof. dr hab. Wiesław ZIAJA, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Członkowie honorowi:

1. prof dr. hab. Krzysztof BIRKENMAJER, czł. rzeczywisty PAN
2. mgr Marek KAMIŃSKI, Invena S.A., Gdańsk
3. mgr Wojciech MOSKAL, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
4. prof dr. hab. Kazimierz PEKALA
5. dr Seweryn Maciej ZALEWSKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa

Zestawienie liczbowe:

liczba członków ogółem: **44**
członkowie honorowi: **5**

w tym członkowie PAN:

członkowie rzeczywisci PAN: **1**
członkowie korespondenci PAN: **4**

zatrudnionych w (jako głównym miejscu pracy):

członkowie:
jednostkach PAN: **11**
szkołach wyższych: **27**
instytutach badawczych¹: **1**
pozostałych: **5**

członkowie honorowi:

jednostkach PAN: **1**
szkołach wyższych: **0**
instytutach badawczych: **0**
pozostałych: **4**

Komisje, sekcje lub zespoły (nazwy, przewodniczący); udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu.

- 1) **Zespół klimatologii i kriologii polarnej - prof. dr hab. Rajmund Przybylak**
udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu: **11**
- 2) **Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych - koordynator *ad hoc* dr hab. Waldemar Walczowski**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **1**
- 3) **Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych - prof. dr hab. Maria Olech**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **10**
- 4) **Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - prof. dr hab. Aleksander Guterch**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **4**
- 5) **Zespół Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych - prof. dr hab. Ryszard Czarny**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **18**

¹ instytuty badawcze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych

² w tym 2 osoby – emeryci instytutów PAN

I.2. Zakres działania Komitetu.

Nadrzędnym celem działań Komitetu Badań Polarnych była konsolidacja i koordynacja działań środowiska naukowego badaczy polarnych w Polsce oraz stymulowanie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem dużych programów i projektów międzynarodowych.

W związku z tym w 2015 r. realizowano najważniejsze zadania Komitetu:

- stymulowanie znaczącego udziału Polski w strategicznych światowych programach naukowych w Arktyce i Antarktyce (SCAR Priorities, IASC ICARP III oraz w ramach planowanej International Polar Initiative), poprzez ścisłe kontakty i współpracę z międzynarodowymi organizacjami polarnymi, a zwłaszcza EU-PolarNet;
- udział w wypracowaniu długofalowego Narodowego Programu Badań Polarnych;
- dalsza konsolidacja środowiska badaczy polarnych dla przygotowania innowacyjnych projektów badawczych w skali międzynarodowej;
- wzmożenie upowszechniania wyników badań polarnych dla zrozumienia globalnych skutków zmian klimatu m.in. przez popieranie tworzenia muzeów – eksploratorów naukowych;
- stymulowanie współpracy pomiędzy uczelniami i instytutami PAN, bądź innymi jednostkami naukowymi oraz gospodarką. Włączając w to służenie wiedzą ekspercką agendum rządowym RP oraz sektorowi gospodarczemu;
- wydawanie czasopisma o zasięgu międzynarodowym (kwartalnika) Polish Polar Research oraz innych wydawnictw periodycznych i okazjonalnych;
- popularyzacja w społeczeństwie wyników badań polarnych, zwłaszcza mających odniesienie globalne.
- reprezentowanie nauki polskiej w polarnych organizacjach międzynarodowych;
- inicjowanie interdyscyplinarnych projektów badawczych krajowych i zagranicznych z odpowiednio silnym udziałem polskich zespołów naukowych;
- patronat naukowy oraz pomoc w rozwoju polskiej infrastruktury badawczej w arktycznych i antarktycznych obszarach polarnych w odniesieniu do polskich stacji naukowych oraz statków badawczych;
- wspieranie rozwoju naukowego młodych badaczy przez włączanie ich do działań Komitetu oraz patronat naukowy i wsparcie organizacji APECS Polska (Association of Polar Early Career Scientists);
- wspieranie inicjatyw informujących społeczeństwo o osiągnięciach i planach polskich badaczy z zakresu nauk polarnych, w tym aktualizacja i rozbudowa strony internetowej KBP PAN i udział nauk polarnych w wydarzeniach popularyzujących naukę.

I.3. Dane adresowe do korespondencji: adres pocztowy, adresy elektroniczne, telefon do kontaktów.

ul. Księcia Janusza 64,
01-452 Warszawa
tel.: 0-22 6915687
e-mail: kbp@igf.edu.pl

II. Zebrania Komitetu (opis)

II.1. Zebrania plenarne (data, najważniejsze omawiane problemy, w tym zebrania z referatami naukowymi).

W 2015 roku odbyły się dwa zebrania plenarne KBP PAN, którym przewodniczył prof. dr hab. Jacek Jania, przewodniczący KBP PAN:

Posiedzenie w dn. 09 marca 2015, pierwsze w kadencji 2015-2018, odbyło się w Warszawie w Pałacu Staszica, wzięło w nim udział 28 członków. Na początku posiedzenia powołania członkom oraz Przewodniczącemu KBP PAN prof. Jackowi Jani wręczyła Wiceprezes Polskiej Akademii Nauk prof. Mirosława Marody, której towarzyszył Dyrektor Mieczysław Grabianowski. W ramach posiedzenia:

- Dokonano wyboru członków tzw. „wąskiego prezydium” Komitetu, w którego składzie obok Przewodniczącego mianowanego przez władze PAN znaleźli się: Prof. Andrzej Gaździcki i prof. Piotr Głowacki jako zastępcy oraz dr Michał Łuszczuk jako sekretarz.
- Zatwierdzono propozycję ustalenia tzw. „szerokiego składu” Prezydium Komitetu w momencie wyboru nowych przewodniczących zespołów problemowych.
- Wyznaczono osoby odpowiedzialne za organizację, we współpracy z dotychczasowymi przewodniczącymi, nowych składów zespołów problemowych oraz wyjaśniono kwestie dotyczące udziału w pracach zespołów osób spoza Komitetu.
- Omówiono i wstępnie zaakceptowano plan działalności Komitetu w kadencji 2015-2018 wg. poniższych punktów:
 1. Stymulacja znaczącego udziału Polski w strategicznych światowych programach naukowych w Arktyce i Antarktyce ([SCAR Priorities](#), [IASC ICARP III](#) oraz w [International Polar Initiative](#));
 2. Merytorycznego udział Komitetu w pracach nad Narodowym Programem Badań Polarnych (we współpracy z Polskim Konsorcjum Polarnym);
 3. Upowszechnianie wyników badań poprzez publikowanie kwartalnika „[Polish Polar Research](#)”, wspieranie ważnych publikacji książkowych oraz organizowanie konferencji naukowych;
 4. Dalsza konsolidacja środowiska badaczy polarnych ukierunkowana na przygotowywanie innowacyjnych projektów badawczych w skali międzynarodowej;
 5. Wzmoczenie popularyzacji wyników badań polarnych dla lepszego poznania tych regionów oraz zrozumienia globalnych skutków zmian klimatu m.in. przez popieranie działań edukacyjnych oraz wspieranie tworzenia muzeów-eksploratoriów w zakresie nauk polarnych;
- Jednogłośnie przyjęto wniosek o nadanie Członkostwa Honorowego Komitetu Prof. Kazimierzowi Pękali.
- Rozważono propozycję utworzenia grupy doradczej przy KBP PAN – Rady Mędrców Polarnych przy Komitecie, złożonej z ekspertów również spoza składu Komitetu, która w razie potrzeby służyłaby radą ekspercką;
- Zapoznano się ze sprawozdaniami przedstawicieli KBP PAN w organizacjach międzynarodowych i do grup roboczych IASC;
- Nominowano delegatów do grup roboczych IASC na następne 4 lata;
- Jednogłośnie przyjęto wnioski o objęcie patronatem Komitetu: obchodów jubileuszu 40-lecia Stacji UMK na Spitsbergenie, „25 Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej”, które odbędzie się na Akademii Morskiej w Gdyni oraz poparto inicjatywę społeczną o utworzenie muzeum polarnego w Kazimierzu Dolnym; bez podejmowania decyzji rozważono wniosek dotyczący patronatu nad wyprawą szybowcową nad Antarktydą;
- Przyjęto wniosek IGF PAN o utworzenie Komisji doradczej dla Stacji Hornsund oraz nadzoru domków traperskich na południowym Spitsbergenie;
- Rozważono kwestię obchodów 100-lecia urodzin prof. Alfreda Jahna.

Posiedzenie w dn. 23 listopada 2015, drugie w kadencji 2015-2018, odbyło się w Warszawie w Pałacu Kultury i Nauki, wzięło w nim udział 35 członków. Na początku posiedzenia Przewodniczący wręczył prof. Kazimierzowi Pękali nominację Prezesa PAN na członka honorowego Komitetu. Następnie omówiono działalność Prezydium Komitetu w okresie od ostatniego posiedzenia, a w tym m. in.:

- Udział Prezydium w seminarium zorganizowanym przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych wspólnie z MSZ. Na spotkaniu pojawiła się m.in. propozycja amb. J.T. Wolskiego utworzenia parlamentarnej grupy do spraw polarnych, zaś Prof. Jania i Prof. Głowacki przedstawili naukowy wymiar polskiej obecności w Arktyce.
- Udział Prezydium w spotkaniu organizowanym przez MSZ dla przedstawicieli państw obserwatorów Rady Arktycznej (tzw. Spotkania Formatu Warszawskiego).
- Współpraca z Polskim Konsorcjum Polarnym (PKPol) i Centrum Studiów Polarnych KNOW (CSP KNOW) oraz zaangażowanie w prace przy formułowaniu Narodowego Programu Badań Polarnych.
- Zaangażowanie w realizację projektu INTERACT (sieć subarktycznych i arktycznych stacji naukowych).

W ramach posiedzenia także:

- Przyjęto do wiadomości deklarację prof. Andrzeja Gaździckiego o rezygnacji z funkcji redaktora naukowego kwartalnika PPRes w części nauk o Ziemi w terminie 30 czerwca 2016 r.
- Przyjęto do wiadomości decyzję prof. Krzysztofa Jażdżewskiego o ustąpieniu ze stanowiska redaktora naukowego kwartalnika PPRes w części nauk biologicznych.
- Jednogłośnie poparto rekomendację prof. Magdaleny Błażewicz-Paszkowycz na stanowisko redaktora naukowego kwartalnika PPRes w części nauk biologicznych oraz decyzję prof. Krzysztofa Jażdżewskiego o zajęciu stanowiska redaktora pomocniczego działu nauk biologicznych PPRes. Zmiany te nastąpią z dniem 30 czerwca 2016 r.
- Jednogłośnie poparto rekomendację prof. Wojciecha Majewskiego na stanowisko redaktora naukowego kwartalnika PPRes w dziale nauk o Ziemi oraz dr. Krzysztofa Hryniewicza na stanowisko redaktora pomocniczego w części nauk o Ziemi, a dr hab. Krzysztofa Fabisa na stanowisko redaktora pomocniczego w zakresie nauk biologicznych.
- W imieniu całej społeczności polarników złożono prof. Andrzejowi Gaździckiemu podziękowania za 30-letni okres pracy w redakcji kwartalnika PPRes, wręczono pamiątkową statuetkę oraz przekazano podziękowania od Kancelarii PAN wraz z pamiątkowym albumem.
- Poinformowano o ukonstytuowaniu się Zespołów Problemowych KBP i sprawozdano z ich działalności.
- Poinformowano o ocenie czasopism naukowych dla MNiSW, którą dokonał interdyscyplinarny zespół ekspercki powołany spośród członków KBP PAN.
- W związku z zakończeniem pracy w MSZ amb. J.T. Wolski otrzymał w imieniu KBP PAN, PKPol oraz CSP KNOW statuetkę z podziękowaniami za wiele lat owocnej współpracy.
- Prof. Andrzej Gaździcki i prof. Krzysztof Jażdżewski złożyli rezygnację z funkcji delegatów SCAR.
- W wyniku głosowania poparto jednogłośnie kandydaturę prof. Wojciecha Majewskiego na następcę delegata SCAR z działu nauk o Ziemi.
- W drodze głosowania nie poparto kandydatury dr hab. Katarzyny Chwedorzewskiej na następcę delegata SCAR z działu nauk biologicznych (i jednoczesnego zastępcy delegata). Sprawa zostanie rozstrzygnięta na kolejnym posiedzeniu Komitetu.
- Poinformowano, że do priorytetowych programów SCAR należą zagadnienia zgłoszone przez stronę polską (Międzynarodowy Arktyczny Program Śnieżny).
- Poparto kandydaturę mgr Krzysztofa Rymera na korespondenta narodowego IPA w związku z pracami nad światową bazą danych dotyczących permafrostu.
- Poinformowano, że na spotkaniu COMNAP zainteresowanie wzbudził projekt polsko-norweski (wprowadzenie dronów do monitoringu populacji gatunków wskaźnikowych i mapowania terenu).
- Sprawozdano z działalności PKPol, CSP KNOW i APECS Polska.
- Zaopiniowano pozytywnie kandydatury dr Piotra Dolnickiego na kierownika oraz Piotra Mazurkiewicza na zastępcę kierownika XXXIX Wyprawy do Polskiej Stacji Polarnej Hornsund.
- Przedstawiono plan modernizacji Polskiej Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego i projekt nowego budynku stacji oraz poinformowano o nowym kierownictwie Zakładu Biologii Antarktyki IBB PAN.
- Przedstawiono plan pracy Komitetu na rok 2016, uwzględniając m. in. udział w pracach nad Narodowym

Programem Badań Polarnych i udział w 36 Sympozjum Polarnym w Lublinie.

– Pogratulowano prof. Jackowi Jani uhonorowania Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego w dowód uznania całokształtu jego dokonań polarnych.

II.2. Posiedzenia prezydium Komitetu (data, najważniejsze omawiane problemy, w tym posiedzenia z referatami naukowymi).

Posiedzenia Prezydium nie odbywały się dla zaoszczędzenia kosztów i czasu Członków Prezydium. Zastąpiła je komunikacja drogą elektroniczną (e-pocztą).

II.3. Posiedzenia komisji, sekcji, zespołów (liczba, w tym posiedzenia z referatami naukowymi).

Z uwagi na kilkumiesięczny proces kształtowania się zespołów problemowych nie odbyły się formalne - odrębne posiedzenia członków zespołów, jednak ich członkowie komunikowali się drogą elektroniczną. Opis działalności poszczególnych zespołów przedstawia się następująco:

1. Zespół klimatologii i kriologii polarnej – Przewodniczący prof. dr hab. Rajmund Przybylak

Praca zespołu koncentrowała się w dużym stopniu na powołaniu składu w związku z rozpoczęciem nowej kadencji 2015-2018. Mimo prac reorganizacyjnych członkowie Zespołu brali aktywny udział w organizacji dwóch konferencji, w tym jednej międzynarodowej (1) XXV Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej (Gdynia, 7-9 maja 2015 r.), (2) 2nd International Conference 'Polar Climate and Environmental Change in the Last Millennium', (Toruń, 24-26.08. 2015 r.). W 2015 r. zorganizowano dwa zebrania ZKiKP. Pierwsze odbyło się w dniu 8 maja 2015 r. w Gdyni. Było ono poświęcone sprawom organizacyjnym (ustalenie składu Zespołu) oraz ustaleniu najważniejszych celów badawczych z zakresu meteorologii i klimatologii w związku z propozycją utworzenia Narodowego Programu Badań Polarnych. Drugie zebranie ZKiKP, które odbyło się w dniu 23 listopada 2015 r., poświęcone było sprawom wyboru Przewodniczącego i Z-cy Przewodniczącego Zespołu. Na wspomniane funkcje wybrano odpowiednio prof. dra hab. Rajmunda Przybylaka (UMK Toruń) i dra Mateusza Strzeleckiego (UWroc., Wrocław). W 2015 r. członkowie Zespołu aktywnie uczestniczyli też w pracach grup roboczych działających w ramach IASC biorąc m. in. udział w corocznych ich zebraniach, które odbyły się w Toyama (Japonia) w kwietniu. Na zebraniu Atmosphere Working Group (IASC AWG) m. in. został przedstawiony (R. Przybylak) stan przygotowań organizacyjnych konferencji 2nd International Conference 'Polar Climate and Environmental Change in the Last Millennium, która uzyskała też ostateczną kwotę dofinansowania z IASC AWG w wysokości 14 000 Euro.

2. Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych – Przewodniczący Waldemar Walczowski prof. IO PAN

Zespół zorganizował dwa spotkania robocze w 2015r., oba odbyły się w Instytucie Oceanologii PAN i były poświęcone przygotowaniom do sformułowania morskiej części Narodowego Programu Badań Polarnych. W czasie pierwszego spotkania uczestnicy zwrócili się z prośbą do prof. W. Walczowskiego o zgodę na prowadzenie zespołu. Następnie przedyskutowano możliwości sformułowania wspomnianego programu. Na drugim spotkaniu przyjęto dokument zredagowany przez J.M. Węślowskiego, który został złożony do Konsorcjum Polarne, w celu wspólnej edycji z dokumentami innych grup. Komitet był też reprezentowany przez Zespół w czasie konkursu dla młodzieży szkolnej "Morze i klimat", który odbywał się w ramach Bałtyckiego Festiwalu Nauki w Maju 2015r. i polegał na wizualizacji problemu topienia lodowców i morskiej pokrywy lodowej. Udział wzięło 21 szkół z woj. pomorskiego, uczniowie za pomocą różnych technik (filmy, prezentacje power point i modele) pokazywali zjawiska topienia lodu w Arktyce.

3. Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych – Przewodnicząca prof. dr hab. Maria Olech (pełne sprawozdanie z działalności zespołu – Dodatek nr 1)

W 2015 roku Zespół Biologii i Rozwoju Polarnych Ekosystemów Lądowych KBP PAN ukonstytuował się skład w nowym składzie (20 osób). Na przestrzeni tego roku członkowie Zespołu: (1) koordynowali i prowadzili badania terenowe podczas ekspedycji w Antarktyce Zachodniej i na Spitsbergenie; prowadzono badania nad wpływem zmian klimatu i zwiększającej się aktywności człowieka na ekosystemy lądowe Arktyki i Antarktyki; adaptacją do życia w ekstremalnych warunkach środowiska polarnego (porosty i skoczogonki); kontynuowano

badania dotyczące zróżnicowania genetycznego, ekofizjologii i biologii rozwoju polarnych roślin naczyniowych w obu rejonach okołobiegunowych Ziemi; kontynuowano i rozwijano badania monitoringowe nad gatunkami wskaźnikowymi Antarktyki; kontynuowano badania monitoringowe dotyczące skażeń Arktyki i Antarktyki; kontynuowano badania nad zmianami krajobrazu Spitsbergenu w związku ze zmianami klimatycznymi; (2) opublikowali wiele pozycji naukowych w liczących się czasopismach oraz prezentowali wyniki badań na wielu konferencjach naukowych w kraju i zagranicą; (3) byli zaangażowani w liczne prace organizacyjne (szczegóły w załączniku); (4) zaangażowali się w prace nad NPB; (5) realizowali ważne granty naukowe (szczegóły w załączniku) oraz (6) zaangażowali się w popularyzację wiedzy o rejonach polarnych (szczegóły w załączniku).

4. Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Aleksander Guterch

W 2015 roku Zespół był w fazie organizacji, wyłonił przewodniczącego i zastępcę oraz poczynił przygotowania do podjęcia aktywniejszej działalności w dalszym ciągu kadencji, zwłaszcza odnośnie włączenia się w przygotowania merytoryczne Narodowego Programu Badań Polarnych.

5. Zespół nauk społecznych oraz historii polskich badań polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Ryszard Czarny (pełne sprawozdanie z działalności zespołu – Dodatek nr 2).

W związku z rozpoczęciem nowej kadencji KBP PAN Zespół został utworzony ponownie (maj 2015), jednak w nieco zmienionym składzie. Weryfikacja zaangażowania i dorobku członków Zespołu w minionej kadencji przeprowadzona przez wyznaczonego koordynatora (dr M. Łuszczuka) stworzyła możliwość funkcjonowania Zespołu w mniej licznym, jednak bardziej spójnym gronie. Obecnie do Zespołu przynależy 20 osób prowadzących badania w kilku ośrodkach krajowych, jak też zagranicznych, w większości są to młodszy stażem badacze (doktorzy i doktoranci). Jednocześnie prowadzone są starania nad włączeniem do Zespołu nowych członków, szczególnie reprezentujących dyscypliny nauk społecznych i humanistycznych, które do tej pory tej reprezentacji były pozbawione. Podobnie, jak w latach ubiegłych członkowie Zespołu swą aktywność naukowo-badawczą prowadzili w następujących głównych obszarach: (1) Działalność publikacyjna krajowa i zagraniczna; (2). Reprezentowanie Polski w międzynarodowych gremiach badawczych i organizacyjnych; (3) Organizacja i udział w konferencjach i sympozjach naukowych poświęconych tematyce polarnej; (4) przygotowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie instytucji państwowych RP; (5) udział w pracach nad Narodowym Programem Badań Polarnych.

III. Konferencje (debaty, dyskusje, inne formy spotkań naukowych)

III.1 Konferencje naukowe zorganizowane/ współorganizowane przez Komitet lub organizowane pod patronatem Komitetu:

Liczba ogółem 3 w tym:

Nazwa konferencji data, miejsce	Organizator, współorganizatorzy, patronat	Rodzaj konferencji		Liczba uczestników		Liczba wystąpień	Dofinans. ze środków DUN (w zł)
		krajowa	międzynarodowa	ogółem	z zagranicy		
1. Ogólnopolska Konferencja naukowa z cyklu "Północ w międzynarodowej przestrzeni politycznej i naukowej", 15-16 maja 2016, Chęciny k. Kielc	Katedra Krajów Europy Północnej UJK	Krajowa		30	10	30	Tylko patronat KBP PAN
2) 1 st Central European Polar Meeting. International Conference in memorial to the Austrian polar explorer and scientist Julius Payer 10-13.11. 2015, Wiedeń	Committee on Polar Research of the Polish Academy of Sciences, the Centre for Polar Ecology, Czech Republic, and the Austrian Polar Research Institute, in cooperation with the National Committee for Global Change of the Austrian Academy of Sciences		Międzynarodowa	100	80	50 + 30 posterów	Tylko patronat KBP PAN
3) Konferencja Polar Climate and Environmental Change in the last Millennium 24-26.08.2015, Toruń	Katedra Meteorologii i Klimatologii UMK, International Arctic Science Committee (IASC), Komitet Badań Polarnych PAN, Oddział Pomorski Polskiego Towarzystwa Geofizycznego		Międzynarodowa	75	36	27	14 341.76

W tabeli: liczba wystąpień – łączna liczba wszystkich rodzajów wystąpień konferencyjnych

III.2 Omówienie wyników konferencji z punktu widzenia jej znaczenia dla reprezentowanej przez Komitet dyscypliny naukowej.

1. **Konferencja w Chęcinach** dotyczyła problematyki arktycznej oraz nordyckiej z punktu widzenia nauk społecznych, głównie nauk politycznych, ekonomii i stosunków międzynarodowych. W jej ramach miał też miejsce tzw. panel dyplomatyczny z udziałem przedstawicieli państw arktycznych z ambasad w Warszawie. W jego ramach Wiceprzewodniczący Prof. P. Głowacki zreferował zakres polskich badań w Arktyce i podkreślił rolę KBP PAN. W czterech sesjach równoległych przedstawiono szereg interesujących referatów na ogół na wysokim poziomie merytorycznym.

2. **Konferencja 1st Central European Polar Meeting** to wydarzenie będące wynikiem współpracy nawiązanej w 2014 roku w ramach tzw. Central European Polar Partnership (CEPP). Uczestniczą w niej obok KBP PAN również wiodące ośrodki badań polarnych z Austrii i Republiki Czeskiej. Konferencji patronował Międzynarodowy Komitet Naukowy z udziałem liderów partnerskich instytucji. W spotkaniu wzięło udział ponad 70 uczestników z kilkunastu krajów świata. Skupiła ona badaczy obu regionów polarnych, zarówno wybitnych doświadczonych naukowców, jak i młodych badaczy. Z Polski uczestniczyło ponad dwadzieścia osób z siedmiu ośrodków naukowych, w większości z badaczy młodszej generacji. Odbyło się 5 sesji plenarnych z 36 referatami oraz bogata w plakaty sesja posterowa. Problematyka prelekcji zaproszonych oraz referatów i posterów miała charakter interdyscyplinarny i obejmowała zagadnienia: zmian klimatu i wpływu na kriosferę oraz wieloletnią zmarzlinę, ekologii polarnej, historii badań polarnych, zagadnień arktycznej polityki międzynarodowej oraz polarnych nauk społecznych i humanistycznych. Bardzo istotna była ostatnia sesja plenarna, poświęcona kierunkom dalszej współpracy w ramach Polarnego Partnerstwa Środkowoeuropejskiego. W dyskusji panelowej wskazano główne obszary wspólnych zainteresowań badawczych oraz na potencjalne, nowe inicjatywy współpracy trójstronnej. Przedyskutowano łączenie wysiłków w zakresie przygotowania nowych projektów badawczych w obrębie tematyki wspólnego zainteresowania. Stwierdzono możliwość współdziałania w zakresie kształcenia w zakresie nauk polarnych na poziomie doktorskim i magisterskim. Zanotowano zainteresowanie badaczy z krajów sąsiednich współpracą z CEEP w przyszłości. Uzgodniono, że kolejny „The 2nd Central European Polar Meeting” będzie planowany na 2017 rok, w połączeniu z Arctic Science Summit Week – 2017 w Pradze. Ustalono wstępnie, że Sekretariat CEEP rozpocznie pracę w Sosnowcu, na Uniwersytecie Śląskim, przy Centrum Studiów Polarnych od 2016r.

3. Celem **2nd International Conference "Polar Climate and Environmental Change in the last Millennium** było zaprezentowanie aktualnego stanu wiedzy dotyczącej zmian klimatu i środowiska naturalnego w ostatnim tysiącleciu w obszarach polarnych oraz określenie przyszłych kierunków badawczych. Ważnym celem konferencji było też stworzenie forum na którym młodzi badacze u progu kariery mogą korzystać z wiedzy doświadczonych, światowej klasy, badaczy. Każdej sesji tematycznej towarzyszyły referaty zamawiane, których zadaniem było przedstawienie syntetycznego podsumowania stanu wiedzy jednego ze środowisk naturalnych występujących w obszarach polarnych. Zaproszeni w tym celu zostali jedni z najlepszych specjalistów na świecie. W sesjach, które toczyły się w ciągu dwóch dni, wzięło udział, oprócz tzw. keynote speakerów, także wielu badaczy z Polski i z zagranicy. Szczególną pomoc (w tym finansową) okazano młodym badaczom z Europy Wschodniej i Środkowej. Konferencja wypełniła swój cel, tj. dostarczyła wszystkim jej uczestnikom przeglądu stanu wiedzy na temat aktualnego stanu przemian środowiska przyrodniczego w obszarach polarnych. Konferencja wykazała, iż wiedza o zmianach zachodzących w obszarach polarnych znacząco wzrosła w ostatnich 5 latach (od pierwszej konferencji w 2010 r.), jednak jest wciąż zbyt mała. W wielu prowadzonych dyskusjach podkreślano potrzebę wzmoczenia wysiłków międzynarodowych i interdyscyplinarnych (o charakterze podobnym do IV MRP) w celu identyfikacji najważniejszych białych plam wciąż istniejących w naszej wiedzy. W obliczu niemal już dramatycznych zmian, obserwowanych szczególnie w Arktyce, należy wg uczestników konferencji znacząco zintensyfikować badania. Wszyscy poparli też ideę, kontynuacji organizacji konferencji pt. "Polar Climate and Environmental Change in the last Millennium" w cyklu 5-letnim. Ogólny poziom merytoryczny konferencji, jak również jej organizacja, uzyskały bardzo dobre oceny zarówno zaproszonych, jak i zgłoszonych uczestników krajowych i zagranicznych.

IV. Inne formy działalności upowszechniającej i promującej naukę (opis)

(audycje i programy w radiu i telewizji, udział w festiwalach nauki, piknikach naukowych, wystąpienia w mediach elektronicznych, artykuły w prasie popularyzujące naukę itp. – dotyczy działań, w których bezpośrednio zaangażowany był Komitet lub jego struktury wewnętrzne).

- 1) Członkowie Komitetu udzielili w 2015 r. wielu wywiadów prasowych, telewizyjnych i radiowych.
- 2) Członkowie Komitetu byli autorami tekstów o charakterze popularno-naukowym.
- 3) Jedną z form systematycznej działalności upowszechniającej i promującej naukę było prowadzenie strony internetowej KBP PAN (<http://www.kbp.pan.pl/>). Strona jest uzupełniana bieżącymi informacjami dotyczącymi polskich badań polarnych.

V. Działania Komitetu na rzecz reprezentowanych dyscyplin naukowych/ problemu (opis)

V.1. Ocena stanu i potrzeb tych dyscyplin/problemów oraz instytucji naukowych; formułowanie zadań ważnych dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej lub regionu; inspirowanie innych działań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym, współpraca z organami i instytucjami naukowymi Akademii na rzecz wspierania rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową; m.in. formułowanie priorytetów badawczych, ocena wydawnictw naukowych, opracowywanie i przedstawianie programów badawczych oraz standardów i kierunków kształcenia w zakresie reprezentowanych dyscyplin/ problemu objętych zakresem działania Komitetu, inne wynikające ze specyfiki działania Komitetu (dotyczy działań, w których podmiotem był Komitet lub jego struktury wewnętrzne, a nie poszczególne osoby).

Komitet Badań Polarnych PAN jest z natury jego powołania i roli komitetem interdyscyplinarnym, działającym w szerokim kontekście międzynarodowym. Zatem główną wartością aktywności komitetu jest stymulowanie otwierania nowych pól badawczych z zakresy problematyki na pograniczu dyscyplin lub wielodyscyplinarnych. Odzwierciedla się to następnie w rozwoju nowatorskich badań w obrębie zaangażowanych dyscyplin. Systematyczne i aktywne działania Komitetu Badań Polarnych PAN w poprzedniej kadencji, prowadziły do konsolidacji środowiska polskich badaczy polarnych z różnych ośrodków. Przyniosło to istotne rezultaty w roku 2015. Komitet podjął, wspólnie z Polskim Konsorcjum Polarnym inicjatywę przygotowania długofalowych planów naukowych w postaci Narodowego Programu Badań Polarnych. Działania merytoryczne w tym zakresie realizowane były poprzez Zespoły problemowe KBP. Celem programu jest ustalenie i przedstawienie najważniejszych kierunków badań, kluczowych problemów naukowych i priorytetowych zadań dla polskiego środowiska badaczy polarnych, w perspektywie dekady. Inicjatywa ta jest bardzo istotna dla efektywniejszego wykorzystania potencjału intelektualnego, doświadczenia i umiejętności zespołów naukowych oraz aparatury i infrastruktury, w kontekście ustalonych właśnie międzynarodowo nowych priorytetowych kierunków badań w Arktyce i ustalonych już dla Antarktyki. Nauka polska uczestniczy w tych działaniach i formułowaniu programów długofalowych. Należy podkreślić, że wychodzimy do planowania z wyraźnym wyższym poziomem możliwości i potencjału niż przygotowując program narodowy dla lat 2002-2010 i przygotowując się do IV Międzynarodowego Roku Polarnego. Opracowanie narodowych priorytetów badawczych w skali następnej dekady, we współpracy z Polskim Konsorcjum Polarnym jest zatem priorytetem obecnej kadencji KBP PAN. Opracowany dokument poza badaniami podstawowymi powinien także wskazywać obszary potencjalnie aplikacyjnych kierunków badań w obrębie wszystkich dyscyplin nauk polarnych. Ważnym elementem będzie kształcenie i podnoszenie kompetencji kadry naukowej. Komitet Badań Polarnych dąży do tego, aby objąć swoją pieczę i patronatem działania edukacyjne na różnych poziomach, podobnie jak popularyzację polskich wyników badań regionów polarnych. Nauki polarne są z definicji międzynarodowe i interdyscyplinarne. Można wyraźnie stwierdzić, że działania Komitetu Badań Polarnych PAN, członków Komitetu i instytucji współpracujących ściśle z Komitetem wyraźnie podniosły pozycję i prestiż międzynarodowy polskich badań polarnych w zakresie badań Arktyki i Antarktyki, a także pozycji kwartalnika *Polish Polar Research* wydawanego przez KBP PAN. W zakresie działalności na forum krajowym stwierdzono potrzebę wzmocnienia transferu wyników badań i osiągnięć polskich badań polarnych do społeczeństwa poprzez media i bezpośredni udział w popularyzacji poprzez publiczne wykłady, wykłady w szkołach, udział w festiwalach nauki, wystawach i poprzez inne formy upowszechniania wiedzy.

Za bardzo ważne wydarzenie należy uznać międzynarodową konferencję 1st Central European polar Meeting – będącą otwarciem partnerstwa między Komitetem Badań Polarnych PAN oraz wiodących instytucji polarnych z Austrii i Republiki Czeskiej tzw. „Central European Polar Partnership”. Jej istotą jest ułatwienie współdziałania i w postaci m.in. wspólnych inicjatywy naukowe na forum międzynarodowym. Można stwierdzić, że wspomniane najważniejsze elementy silnego rozwoju polskich interdyscyplinarnych badań polarnych, którym patronuje, stymuluje i aktywnie wspiera Komitet Badań Polarnych PAN, są nadal wyraźnym pokłosiem bardzo dużej aktywności naukowej w czasie Międzynarodowego Roku Polarnego – IPY (2007-2009). W prace IPY zostali szeroko włączeni młodzi naukowcy. KBP PAN od lat wspiera zorganizowany ruch młodych badaczy polarnych u progu kariery, skupionych w Association of Polar Early Career Scientists (APECS), który ma oddział w Polsce.

Nowym ważnym obszarem zaangażowania Komitetu i jego członków jest inicjatywa EU-Polarnet stanowiąca platformę ogólnoeuropejskiej współpracy środowiska naukowych z państw UE i nie tylko, ukierunkowana na zbliżenie współpracy w wymiarze logistycznym, w obszarze monitoringu i udostępnienia danych oraz projektowania wspólnych kierunków badawczych na kolejne lata. Inicjatywa ta jest realizowana w ramach unijnego programu Horyzont 2020 i będzie kontynuowana przez kolejne 3 lata.

V.2 Działalność ekspercka, opinie, oceny i konsultacje w roku sprawozdawczym.

V.2.1. Ekspertyzy²: zagadnienie/temat, wykonawca/współwykonawca, zleceniodawca lub jednostka wnioskująca, termin wykonania (rok rozpoczęcia i rok zakończenia) odbiorca, sposób wykorzystania, sposób upowszechniania, inne instytucje lub osoby, którym ekspertyza była przedstawiana (wykaz, opis).

- 1) Na zlecenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych członkowie Zespołu Nauk Społecznych i historii Polskich Badań Polarnych przedstawili ekspertyzę pt. Cele i narzędzie polskiej polityki arktycznej. Ekspertyza ta stała się punktem wyjścia dla obrad dotyczących tego tematu podczas debaty zorganizowanej przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (26.03. 2015). Udział w niej wzięli przedstawiciele trzech resortów na szczęblu wiceministrów zaś w imieniu Komitetu Prof. Jacek Jania oraz prof. Piotr Głowacki. Dyskusje wskazała nie tylko na pewne niedociągnięcia w organizacji współpracy między administracją państwową, środowiskiem naukowym i biznesem, ale też na potrzebę wspólnej refleksji nt. obecności polski w regionach polarnych. Między innymi pojawił się propozycja stworzenia parlamentarnej grupy roboczej w Sejmie w nowej kadencji.

V.2.2. Opinie, oceny i konsultacje (wykaz).

1. Przedstawiciele KBP PAN brali aktywny udział w przygotowaniu i pracach międzyresortowej grupy roboczej przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych „Polar Task Force” (posiedzenie dnia 11 grudnia 2015r.). Czoro członków Zespołu NSiHPBP oraz przedstawiciele KBP PAN w osobach Prof. J. Janii oraz Prof. P. Głowackiego wzięli aktywny udział (z referatami) w ramach spotkania tzw. formatu warszawskiego - spotkaniach przedstawiciele państw-obszerników Rady Arktycznej organizowanych przez MSZ RP.
2. Członkowie KBP PAN przekazywali opinie, konsultacje i sprawozdania z polskiej działalności naukowej na wniosek i potrzeby Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, zarówno w odniesieniu do Arktyki (ekspertyza pt. Cele i narzędzia polskiej polityki arktycznej i związane z nią konsultacje) oraz w odniesieniu do członkostwa, jako Państwo Konsultatywne Traktatu Antarktycznego.

² Jako ekspertyzy należy traktować wyłącznie opracowania analityczne przedstawiające stan problematyki stanowiącej przedmiot ekspertyzy, proponowane kierunki działań dla rozwiązania problemu, wraz z propozycjami zastosowań oraz wskazaniem adresatów i odbiorców, którzy te wnioski mogą wprowadzić i określeniem konkretnych efektów, jakie te rozwiązania mogą przynieść.

3. Członkowie KBP PAN sformułowali opinię, konsultacje i sprawozdania dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Departament Rybołówstwa, dla przedstawiciela Polski w Komisji do spraw Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (*Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources*) dotyczące szerokiego spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego, ułatwiające formułowanie stanowiska strony polskiej i budowanie argumentacji merytorycznej do jego przeforsowania.

4. Przedstawiciele KBP PAN sformułowali instrukcje dla przedstawicieli Polski na spotkania:

- XXXIV Spotkanie Komitetu Naukowego CCAMLR, 19-23.10.2015 Hobart, Australia) (dr Anna Kidawa, dr Małgorzata Korczak-Abshire).
- XXXIV Spotkanie Komisji ds. Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (CCAMLR XXXIV, 19-30.10.2015, Hobart, Australia) (dr Anna Kidawa, dr Małgorzata Korczak-Abshire).

5. Opracowano i zgłoszono dokumenty, przedstawione na spotkaniu grupy roboczej ds. Monitoringu Ekosystemów i Zarządzania (WG-EMM, 6.07 - 17.07.2015r., Warszawa, Polska):

- WG-EMM-15/48 Unmanned Aerial Vehicles based monitoring of indicator species populations on King George Island (Subarea 48.1). M. Korczak-Abshire, A. Zmarz, R. Storvold, M. Rodzewicz, K. Chwedorzewska, A. Kidawa and A. Znój (Poland)
- WG-EMM-15/50 UAV for monitoring environmental changes on King George Island (South Shetland Islands) Antarctica: preliminary study on wildlife disturbance. A. Kidawa, M. Korczak-Abshire, A. Zmarz, R. Storvold, M. Rodzewicz, K. Chwedorzewska, S-R. Karlsen and A. Znój (Poland)
- WG-EMM-15/47 Admiralty Bay (South Shetland Islands) – long-term marine monitoring program. A. Panasiuk-Chodnicka, M. Korczak-Abshire, M.I. Żmijewska, K. Chwedorzewska, E. Szymczak, D. Burska, D. Pryputniewicz-Flis and K. Łukawska-Matuszewska (Poland)
- WG-EMM-15/P08 Antarctic's pelagic ecosystem: how environmental change will affect Salpidae population structure. A.W. Słomska, A.A. Panasiuk-Chodnicka, M.I. Żmijewska and M.K. Mańko (Poland)

V. 3. Inne działania wynikające ze specyfiki działania Komitetu (opis).

VI. Działalność wydawnicza

VI.1

Wyszczególnienie	Tytuł publikacji Wydawca/współwydawca	Wydawnictwa w wersji: - drukowanej - elektronicznej	Nakład (w egz.)	Dofinans. ze środków DUN (w zł)
Wydawnictwa ciągłe (w tym czasopisma, np. miesięczniki, kwartalniki; inne periodyki)	Polish Polar Research (kwartalnik)/ Wydawca Komitet Badań Polarnych PAN	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak	200	20.430, 39
Wydawnictwa zwarte (np. monografie, materiały pokonferencyjne, inne)				
Pozostałe publikacje	Różne publikacje naukowe i popularyzatorskie związane z działalnością Zespołów problemowych KBP PAN			

VI.2. Omówienie działalności wydawniczej Komitetu w roku sprawozdawczym.

Polish Polar Research (PPRes) - kwartalnik Komitetu Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk publikuje od 1980 r. oryginalne artykuły naukowe prezentujące rezultaty badań prowadzonych w obszarach polarnych. Wszystkie artykuły są recenzowane i publikowane w języku angielskim.

Polish Polar Research czasopismo międzynarodowe, którego zakres tematyczny obejmuje w przeważającej części nauki o Ziemi i nauki biologiczne. Skład Komitetu Redakcyjnego stanowi znaczące grono uczonych z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

W roku sprawozdawczym 2015 wydano drukiem vol. 36 na który złożyły się 4 numery o objętości 416 stron. Opublikowano łącznie 25 artykułów. W tym 14 z zakresu nauk o Ziemi i 11 z zakresu nauk biologicznych. Autorzy prac to w sumie 84 naukowców, w tym z 22 zagranicznych ośrodków naukowych. Złożone do redakcji w 2015 roku prace były recenzowane przez 68 specjalistów, w tym 40 z zagranicy.

Wszystkie roczniki PPRes. począwszy od nr. 1/1980 są dostępne on-line w internecie: www.polish.polar.pan.pl (za lata 1980-2010) i www.versita.com/ppr (od 2010-2013), jak również na platformie www.degruyter.com/view/j/popore.

Polish Polar Research jest rejestrowany w międzynarodowych bazach: Science Citation Index Expanded, Journal Citation Reports/Science Edition, AGRICOLA, Biological Abstract, BIOSIS Previews, Cold Regions Bibliography, Current Antarctic Literature, EBSCO, Geological Abstracts, Polish Scientific Journals Contents-Agricultural and Biological, Sciences, Quarterly Review i Zoological Record.

Impact Factor za 2014 r. - **1.275** wg Journal Citation Reports/Science Edition (2015).

5-Year Impact Factor = 1.274

Punktacja MNiSzW – 20 pkt

Ponadto pod patronatem Komitetu Badań Polarnych PAN wydano 4 wydawnictwa zwarte, finansowane spoza środków DUN (por. Tabela VI.1).

VII. Aktywność międzynarodowa Komitetu (opis)

Współpraca Komitetu z organizacjami międzynarodowymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (m.in. pełnienie przez Komitet funkcji komitetu narodowego ds. współpracy z organizacjami naukowymi, współpraca z innymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi, udział członków Komitetu we władzach, pracach komisji, komitetów itp. międzynarodowych organizacji naukowych.

- 1) **International Arctic Science Committee (IASC)** - Międzynarodowy Komitet Badań Arktycznych stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council of Science). Siedzibą głównego Sekretariatu IASC jest Poczdam w Niemczech. Obecnie do IASC należy 22 kraje. Polska jest członkiem od początku funkcjonowania organizacji (1991r.). Prof. J.A. Jania – Narodowy Reprezentant w Radzie (Council) IASC, a jako Zastępcę Reprezentanta Narodowego wybrano Dr. Michała Łuszczuka. Reprezentanci Polski (z wyboru) do grup roboczych: Prof. Ryszard Czarny, Dr Michał Łuszczuk – Social & Human Working Group; Prof. Tadeusz Niedźwiedź, Prof. Rajmund Przybylak – Atmosphere Working Group, Prof. Piotr Głowacki, Prof. Wiesław Ziąja – Terrestrial Working Group; Prof. Jan M. Węsławski, Prof. Waldemar Walczowski – Marine Working Group; Prof. Krzysztof Migąła, Prof. Jacek A. Jania – Cryosphere Working Group. Na posiedzeniu KBP PAN dnia 9 marca 2015r. po rezygnacji prof. T. Niedźwiedzia i prof. J.M. Węsławskiego z prac w Grupach roboczych wybrano w ich miejsce: dr hab. Ewę Łupikaszę (Uniwersytet Śląski) oraz dr. Monikę Kędrę (Instytut Oceanologii PAN). Reprezentacji Polski biorą aktywny udział w dorocznych posiedzeniach i aktywności za pomocą komunikacji elektronicznej. W 2015 roku posiedzenia Rady IASC (IASC Council) oraz grup roboczych (IASC Working Groups) odbyły się w ramach Arctic Science Summit Week 2015 w Toyama, Japonia (21. 04. - 1.05. 2015). Posiedzenia te miały szczególny charakter ze względu na 25 rocznicę utworzenia IASC (na specjalnej sesji przedstawiono początki i rozwój tej wiodącej międzynarodowej organizacji arktycznej, zaprezentowano też publikację oraz film z okazji tego jubileuszu). W czasie posiedzenia Rady (Council) przedyskutowano i zatwierdzono: działalność Komitetu Wykonawczego i Sekretariatu IASC w ciągu minionego roku, działania i inicjatywy naukowych grup roboczych i sieci naukowych IASC, zwłaszcza w odniesieniu do planowania skoordynowanej międzynarodowej działalności naukowej w Arktyce w ciągu następnej dekady (tzw. konferencja ICARP III). Podkreślono duży udział Niemiec w finansowym i

organizacyjnym wspieraniu Sekretariatu IASC (ok. 30% kosztów funkcjonowania), a także znaczący udział Korei, Kanady, Polski oraz Japonii w wspieraniu funkcjonowania Sekretariatu, a szczególnie obsłudze grup roboczych oraz współpracy z młodymi badaczami (CSP – KNOW wraz z PKPol nadal są odpowiedzialne za obsługę prestiżowego programu „IASC Fellowship” - odpowiada za to jako główny koordynator dr M. Lisowska z Uniwersytetu Śląskiego). Omówiono programy dla kolejnych ASSW w Fairbanks, Alaska 2016 i w Pradze, Czechy 2017. Przyjęto zaproszenie Szwajcarii do odbycia ASSW 2018 w Davos. Omówiono i zatwierdzono realizację budżetu IASC w 2014 r. oraz zatwierdzono plany finansowe na rok 2015 r. Jednogłośnie przyjęto Portugalię jako nowego członka IASC. Ogólnie należy zauważyć, iż udział przedstawicieli Komitetu Badań Polarnych PAN w pracach IASC i FARO oraz naukowych Grup Roboczych IASC, a także APECS wyraźnie się rozwinął. Przekłada się to na zdecydowanie wyraźniejsze dostrzeganie polskich osiągnięć naukowych w skali światowej oraz na wymierne korzyści w zakresie udziału w gremiach sterujących programami i projektami międzynarodowymi i szerokie wspieranie młodych badaczy z Polski w dofinansowaniu udziału w ASSW oraz warsztatach Grup Roboczych ze środków IASC, a także konferencji organizowanych w Polsce. Udział przedstawicieli KBP PAN w następnych posiedzeniach w ramach ASSW 2016 jest niezbędny dla zabezpieczenia wysokiej pozycji Polski w organizacji nauk arktycznych oraz interesów rozwoju naukowego w zakresie wieloletnich planów i programów badań międzynarodowych ze znaczącym udziałem zespołów naukowych z naszego kraju.

Warto także podkreślić, że grupa polskich badaczy aktywnie uczestniczy z ramienia i pod auspicjami KBP w pracach IASC Network on Arctic Glaciology – IASC NAG (grupy - sieci naukowej IASC powołanej z inicjatywy polskich naukowców w 1992 (pierwsza konferencja i posiedzenie w Wiśle 1994 r.). Przygotowano i zaproponowano na forum IASC NAG pan-arktyczny program badań lodowców kończących się w morzu. Narodowym reprezentantem do IASC NAG jest Dr Mariusz Grabiec z Uniwersytetu Śląskiego – Centrum Studiów Polarnych)

Natomiast w ramach działalności IASC Cryosphere Working Group zainicjowano (J. Jania i K. Migąła) oraz doprowadzono do podjęcia skoordynowanego, wielodyscyplinarnego arktycznego programu badań pokrywy śnieżnej.

- 2) **Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR)** - Komitet Naukowy Badań Antarktycznych Spotkania SCAR odbywają się co dwa lata. SCAR stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council of Science), z siedzibą w Cambridge (Wielka Brytania). Polskim Delegatem do SCAR jest prof. Andrzej Gaździcki (Instytut Paleobiologii PAN). Polska została przyjęta do SCAR jako 13 państwo w 1978 r. w związku z prowadzeniem badań naukowych w Antarktyce i założeniem stałej Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego (King George Island, South Shetlands) w 1977 r. Obecnie rodzina SCAR obejmuje już 39 krajów. Spotkania SCAR odbywają się co dwa lata. Najbliższe obrady XXXIV SCAR Meetings oraz Open Science Conference odbędą się w Kuala Lumpur w Malezji w dniach 19 - 31 sierpnia 2016 r. Wniosek w sprawie udziału polskich delegatów został złożony do PAN w 2015 r. Polskimi Delegatami do SCAR byli członkowie Komitetu Badań Polarnych PAN: prof. Andrzej Gaździcki jako Delegate i prof. Krzysztof Jażdżewski jako Alternate Delegate, obydwaj w listopadzie 2015 r. zgłosili rezygnacje z pełnionych przez wiele lat funkcji. Komitet Badań Polarnych PAN, na posiedzeniu dnia 23 listopada 2015 r. wybrał na funkcję Delegata dr hab. Wojciecha Majewskiego, prof. PAN z Instytutu Paleobiologii PAN. Wybór Zastępcy Delegata (Alternate Delegate) został przesunięty na termin późniejszy. Członkostwo w SCAR stwarza możliwości polskim naukowcom wpływania na światową politykę naukową w badaniach Antarktyki, gdzie na szeroką są prowadzone badania biologiczne i w zakresie nauk o Ziemi w oparciu o Polską Stację Antarktyczną im. H. Arctowskiego. Obecnie na naszej stacji pracuje już 40. Polska Wyprawa Antarktyczna. Komitet Badań Polarnych PAN przygotowuje raporty dla SCAR dotyczące rezultatów polskich badań naukowych w Antarktyce (są one dostępne na stronie internetowej SCAR <http://www.scar.org> oraz stronie Komitetu Badań Polarnych PAN (www.kbp.pan.pl/raporty)).
- 3) **European Polar Board /European Science Foundation (EPB)** - Europejska Rada Polarna - Expert Committee for the European Commission, Directorate General for Research & Innovation. Polskim Reprezentantem jest Prof. Aleksander Guterch (Instytut Geofizyki PAN). Aktualnie, członkami są

przedstawiciele 17 państw europejskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Włochy, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania. Europejska Rada Polarna, z siedzibą w Strasburgu, działała dotąd w ramach Europejskiej Fundacji Nauki. Europejska Rada Polarna jest zaangażowana w projekt EU-Polarnet stanowiący platformę ogólnoeuropejskiej współpracy środowiska naukowych z państw UE i nie tylko, ukierunkowaną na zbliżenie współpracy w wymiarze logistycznym, w obszarze monitoringu i udostępnienia danych oraz projektowania wspólnych kierunków badawczych na kolejne lata. Przedstawiciel Polski Prof. A. Guterch uczestniczył w posiedzeniach EPB odbywanych w Europie (spotkanie jesienne miało miejsce w Wiedniu, 5-6.11.2015). Na posiedzeniu wiosennym, podczas ASSW 2015 w Toyama w Japonii w końcowej fazie posiedzenia uczestniczył prof. J. Jania *ex officio*, pod nieobecność prof. Gutercha, deklarując zainteresowanie i wolę aktywnego udziału Komitetu Badań Polarnych w pracach EPB i nad dalszą restrukturyzacją sposobu działania EPB. Na posiedzeniu powołano specjalną grupę ds. strategii EPB. Trwają zatem prace nad dalszą reorganizacją i kluczowymi dokumentami wytyczającymi kierunek działalności na przyszłość oraz relacji z European Polar Consortium. Ponadto Holandia zadeklarowała kontynuację goszczenia i prowadzenie sekretariatu EPB.

- 4) **Forum of Arctic Research Operators (FARO)** - Forum Operatorów Badań Arktycznych - Obecnie organizacja, której siedziba znajduje się w Danii (Department of Bioscience, Aarhus University) zrzesza 20 krajów członkowskich. Narodowy Reprezentant prof. Piotr Głowacki (IGF PAN) wziął udział w corocznym posiedzeniu FARO, które odbyło się podczas Arctic Science Summit Week 2015 w Toyama w Japonii, 25.04.2015 r...W trakcie posiedzenia Piotr Głowacki Reprezentujący Polską Akademię Nauk wygłosił referat na temat „*New Polish effort and investment plan to Arctic region*”. W związku z upływem kadencji odbyły się wybory na Przewodniczącego organizacji, gdzie jednogłośnie wybranym został przedstawiciel Kanady Jim Drummond. Przyjęto do akceptacji, składkę na utrzymanie sekretariatu FARO na rok 2016 bez zmian, płatną w koronach duńskich 10 900 DKK (o równowartości 1500 EURO). Przewodniczący FARO Jim Drummond odbył jesienią wizytę w Polsce gdzie uczestniczył w Międzynarodowym Posiedzeniu Sieci INTERACT.
- 5) **International Permafrost Association (IPA)**- Międzynarodowe Stowarzyszenie Zmarzlinoznawstwa, przedstawiciel Polski - Prof. Rajmund Przybylak (UMK Toruń). Obecność czynna w organizacji pozwala na zapoznanie się z aktualnym stanem badań dotyczących permafrostu na świecie, wpływania na priorytetowe przyszłe kierunki badań, poznanie czołowych liderów zespołów badawczych. Badania permafrostu w kontekście globalnego ocieplenia są coraz bardziej niezbędne i pilne, ze względu na zawarty w nim w dużych ilościach metan w postaci zamrożonej, który jest ważnym gazem cieplarnianym. Na początku grudnia został przesłany do siedziby IPA raport roczny z działalności polskich badaczy w zakresie badań permafrostu i warstwy aktywnej w 2015 r. (w załączeniu). Ten raport, jak i raporty z poprzednich lat, są dostępne na stronie <http://ipa.arcticportal.org/publications/ipa-country-reports>). Są one dobrą okazją do prezentacji polskich osiągnięć w zakresie badań permafrostu, a tym samym także ich promocji. W 2015 r. nie odbyło się spotkanie Rady IPA. Będzie ono miało miejsce w czerwcu 2016 r. w Poczdamie w czasie trwania *11th International Conference on Permafrost (ICOP 2016)*. Na tę konferencję polscy badacze permafrostu z ośrodka wrocławskiego, a wśród nich członkowie ZKiKP (K. Migala), zgłosili przygotowaną przez siebie oraz przez Polskie Towarzystwo Geomorfologiczne propozycję wycieczki pokonferencyjnej w Sudety (więcej szczegółów pod adresem: <http://icop2016.org/index.php/excursions/field-trips>).
- 6) **Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP)** - Rada Menadżerów Narodowych Programów Antarktycznych. W dn. 26-28 sierpnia 2015 w Tromsø, Norwegia, odbyło się coroczne XXVII walne zgromadzenie COMNAP. Państwa zaangażowane w działalność COMNAP mają za zadanie współpracować w zakresie wsparcia i rozwiązań logistyczno-operacyjnych w rejonie antarktycznym. W spotkaniu ze strony Polskiej uczestniczyła Dyrektor ds. Administracyjnych IBB PAN Agnieszka Kruszewska pełniąca jednocześnie funkcję Menadżera Polskiego Programu Antarktycznego. W ramach posiedzenia zatwierdzono wniosek o członkostwo w COMNAP złożony przez Białoruską

Akademii Nauk, która jest liderem Białoruskiego narodowego programu Antarktycznego. Tym samym COMNAP zrzesza po raz pierwszy w swojej historii 30 państw członkowskich. Na sesji plenarnej przedstawiono raporty z prac nad projektami COMNAP. W szczególności odnotowano sukces projektu ARC (Antarctic Roadmap Challenges). W ramach warsztatów poświęconych wyzwaniom logistycznym stawianym przez lód morski opracowano manual dotyczący lotów antarktycznych oraz wzmożono prace nad bazą wymiany informacji. Coroczny przyrost powierzchni lodu morskiego stawia duże wyzwania logistyczne, w szczególności zaopatrywania stacji drogą morską.

W ramach tegorocznego spotkania delegatów na COMNAP spotkanie miały trzy grupy robocze:

- "The Safety Expert Group" – spotkanie poświęcono bezzałogowym statkom powietrznym (UAVs) coraz liczniej obecnym w Antarktyce, rozpoczęto prace nad dokumentem dobrych praktyk stosowania UAVs w Antarktyce, promowano system AINMAR – zgłaszania wszelkich wypadków i incydentów w celu wspólnej nauki członków COMNAP,

- "The Energy & Technology Expert Group" – spotkanie poświęcono innowacyjnym rozwiązaniom energetycznym dla mniejszych stacji oraz ograniczeniom komunikacyjnym,

- "The Education & Outreach Expert Group" zwołano sesję aby zachęcić do udziału w planowanym 25 sympozjum protokołu o ochronie środowiska.

- 7) **Scientific Committee of the Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (SC-CCAMLR)** - Komitet Naukowy Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki W zakresie udziału Polski w pracach międzynarodowej organizacji SC-CCAMLR, członkowie Komitetu Badań Polarnych pełnią funkcje doradcą w stosunku do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Departament Rybołówstwa) dotyczącą rejonu Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (CCAMLR). W 2015 roku strona Polska była organizatorem spotkań grup roboczych ds. Statystyki, Oceny i Modelingu (29 czerwca – 3 lipca 2015 Warszawa, Poland) oraz ds. Monitoringu Ekosystemów i Zarządzania (6-17 lipca 2015r., Warszawa, Poland). Strona Polska brała udział w XXXIV spotkaniu Komitetu Naukowego Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (19-23 października 2015 r., Hobart, Tasmania). W maju 2015 r. Polska dostarczyła dane dotyczące tzw. "*krill-dependent predators*" w obszarze 48.1 do międzynarodowej bazy CCAMLR. Narodowy program monitoringu gatunków wskaźnikowych, koordynowany przez dr inż. M. Korczak-Abshire (IBB PAN), przedstawiciela Polski w Komitecie Naukowym CCAMLR, realizowany jest w oparciu o Polską Stację Antarktyczną im. H. Arctowskiego i refugium Lions Rump CEMP site na Wyspie Króla Jerzego, Szetlandy Południowe. W ramach międzynarodowej współpracy, zespół, którego zadaniem jest monitorowanie gatunków wskaźnikowych w obszarze 48.1, miejsca intensywnej eksploatacji kryla oraz dynamicznie zachodzących zmian klimatycznych, opracował i przedstawił dokumenty ułatwiające podejmowanie decyzji w sprawie środków ochrony i zarządzania ekosystemem morskim na Oceanie Południowym.

VIII. Współpraca Komitetu z organami rządowymi, samorządowymi, innymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (opis)

(np. współpraca z Sejmem, Senatem, jednostkami administracji rządowej, samorządu terytorialnego, współpraca z towarzystwami naukowymi, z innymi organizacjami).

- 1) Stała współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych w zakresie grupy roboczej *Polar Task Force* oraz udziału Polski w pracach Rady Arktyki i działań jako Państwa Konsultatywnego Traktatu Antarktycznego.
- 2) Kontynuowano współpracę z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Departament Rybołówstwa), w ramach świadczenia doradztwa naukowego dla Polskich przedstawicieli w Komisji ds. Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki w szerokim spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego.
- 3) Współpraca z Polskim Instytutem Spraw Międzynarodowych w związku z organizacją seminarium nt. polskiej polityki arktycznej – 26.03.2015

IX. Pozostałe informacje, istotne ze względu na specyfikę działalności Komitetu.

Komitet poprzez działalność Prezydium i Przewodniczącego oraz swoje Zespoły inicjuje oraz angażuje się w nowe międzynarodowe programy naukowe. Maja one zazwyczaj charakter interdyscyplinarny, a należą do nich European Union Arctic Information Centre, arktyczny program wielodyscyplinarnych badań roli pokrywy śnieżnej oraz pan-arktyczny program interakcji oceanu z lodowcami uchodzącymi do morza.

Należy podkreślić, że przedstawiciele Prezydium KBP oraz Członkowie KBP aktywnie uczestniczą w popularyzacji wiedzy o obszarach polarnych w różnych formach (wykłady, wywiady dla mediów, artykuły popularno-naukowe), wskazując znaczenie obu regionów polarnych dla globalnych zmian klimatu oraz istotnych komponentów środowiska (poziom mórz) oraz sytuacji geopolitycznej, zwłaszcza w Arktyce.

Istotnym obszarem aktywności jest także promowanie Komitetu, a szerzej polskiego dorobku naukowego, podczas udziału w konferencjach międzynarodowych, czy podczas staży w zagranicznych ośrodkach naukowych (np. wystąpienia dr Łuszczuka w Elliot School of International Affairs w George Washington University podczas stypendium Komisji Fulbrighta poświęconego problematyce współpracy międzynarodowej w regionie Arktyki).

Warszawa, dnia 31 stycznia 2016 r.

Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Prof. dr hab. Jacek Jania

Sekretarz Naukowy Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Dr Michał Łuszczuk

Sprawozdanie z działalności Zespołu Biologii i Rozwoju Polarnych Ekosystemów Lądowych KBP PAN w 2015 roku

- w roku sprawozdawczym 2015 ukonstytuował się skład Zespołu Biologii i Rozwoju Polarnych Ekosystemów Lądowych KBP PAN. Udział w pracach Zespołu zadeklarowało 20 osób (załącznik nr 1)
- członkowie Zespołu koordynowali i prowadzili badania terenowe podczas ekspedycji w Antarktyce Zachodniej i na Spitsbergenie
- prowadzono badania nad wpływem zmian klimatu i zwiększającej się aktywności człowieka na ekosystemy lądowe Arktyki i Antarktyki; adaptacją do życia w ekstremalnych warunkach środowiska polarnego (porosty i skoczogonki)
- kontynuowano badania dotyczące zróżnicowania genetycznego, ekofizjologii i biologii rozwoju polarnych roślin naczyniowych w obu rejonach okołobiegunowych Ziemi
- kontynuowano i rozwijano badania monitoringowe nad gatunkami wskaźnikowymi Antarktyki
- kontynuowano badania monitoringowe dotyczące skażeń Arktyki i Antarktyki
- kontynuowano badania nad zmianami krajobrazu Spitsbergenu w związku ze zmianami klimatycznymi
- ukazało się wiele pozycji naukowych w liczących się czasopismach (Polar Biology ok. 10; Polish Polar Research ok. 5; Ambio; Arctic, Antarctic and Alpine Research; Polar Record; Polar Research; Toxicon i in. Ukazała się monografia: Ziaja W., Dudek J., Lisowska M., Olech M., Ostafin K., Osyczka P., Węgrzyn M. 2016. *Transformation of the Natural Environment in Western Sørkapp Land (Spitsbergen) since the 1980s*. Springer, Cham-Heidelberg-New York-Dordrecht-London, 85 stron
- członkowie Zespołu prezentowali wyniki badań na wielu konferencjach naukowych w kraju i zagranicą:
 1. Arctic Science Summit Week 2015, 23-30 kwiecień 2015, Toyama Japonia
 2. 6th International Conference Polar and Alpine Microbiology, České Budějovice, Czech Republic 6-10 September 2015
 3. 1st Central European Polar Meeting 10-13 listopad 2015, Wiedeń, Austria
 4. Landscape and Landscape Ecology 17th International Symposium, 27-29 maj 2015, Nitra, Słowacja
 5. 10th International Conference "Plant functioning under environmental stress, Sept. 16-19, kraków
 6. 4th International Conference and Workshop. Plant – the source of research material. 21-23 Sept. Lublin.
- prace organizacyjne:
 - kierowanie sekretariatem warsztatów i konferencji Interdisciplinary Polar Research in Svalbard (IPSIS) Meeting, Longyearbyen-Hornsund, 18-24 września 2015 (organizatorzy: University Centre on Svalbard, Centrum Studiów Polarnych, University in Oslo, University in Sheffield)
 - praca w sekretariacie IASC – koordynacja programu stypendialnego IASC (IASC Fellowship Program)
 - udział w Zespole ds. Narodowego Programu Badań Polarnych
 - "Establishing a CEMP Camera Network in Subarea 48.1" CCAMLR Ecosystem Monitoring Program Special Funds (wy. M. Korczak-Abshire)
 - Organizacja Spotkania grup Roboczych CCAMLR (wraz z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi)
 - the Working Group on Ecosystem Monitoring and Management (Warsaw, Poland 6 to 17 July 2015)
 - the Working Group on Statistics, Assessment and Modelling (Warsaw, Poland 29 June to 3 July 2015)
 - członkowie Zespołu realizowali granty:
 - Projekt badawczy w ramach Programu Polsko-Norweskiej Współpracy Badawczej No 197810 Core: "A novel approach to monitoring the impact of climate change on Antarctic ecosystem (MONICA)"
 - Projekt badawczy własny OPUS No 218361: „Poa annua w Antarktyce – specyfika rozprzestrzeniania się gatunku w skrajnych warunkach siedliskowych”
 - "Assessing the importance of human activities for the establishment of the invasive Poa annua in the Antarctica" Quinlo Concurso Nacional de Control en Investigacin en Areas prioritarias FONDAP 2013 kierownik Dr Marco A Molina-Montenegro, Cento de Estudios en Zonas Aridas Avanzados (CEAZA)

- "KGIS.pl – projekt systemu informacji przestrzennej Wyspy Króla Jerzego (Szetlandy Południowe, Antarktyka Morska)" wewnętrzny projekt Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej
- GLAERE (Glaciers as Arctic Ecosystem Refugia) PNRF

- w zakresie popularyzacji wiedzy o rejonach polarnych członkowie Zespołu prowadzili odczyty w szkołach, wykłady na Uniwersytecie III Wieku i in.
- Zorganizowana została wystawa „Tundra polarna w Arktyce i Antarktyce – podobieństwa i różnice „ w Muzeum Ogrodu Botanicznego UJ
- Przygotowano do druku (Stanisław Rakusa-Suszczewski) książki wydanej w 1903 A.De Gerlacha z wyprawy Belgica w tłumaczeniu Zofii Naukowskiej – reedycja.

Kraków, 12.01.2016

Prof. Maria Olech

Sprawozdanie Zespołu Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych KBP przy Prezydium PAN z działalności w roku 2015

W związku z rozpoczęciem nowej kadencji KBP PAN Zespół Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych (NSiHPBP) został utworzony ponownie (maj 2015), jednak w nieco zmienionym składzie. Weryfikacja zaangażowania i dorobku członków Zespołu w minionej kadencji przeprowadzona przez wyznaczonego koordynatora (dr M. Łuszczuka) stworzyła możliwość funkcjonowania Zespołu w mniej licznym, jednak bardziej spójnym gronie. Obecnie do Zespołu przynależy 20 osób prowadzących badania w kilku ośrodkach krajowych, jak też zagranicznych, w większości są to młodszy stażem badacze (doktorzy i doktoranci). Jednocześnie prowadzone są starania nad włączeniem do Zespołu nowych członków, szczególnie reprezentujących dyscypliny nauk społecznych i humanistycznych, które do tej pory tej reprezentacji były pozbawione. Należy też zwrócić uwagę, iż Zespół nie przeprowadził wyboru przewodniczącego na nową kadencję - jednak z uwagi na wymóg, iż funkcję tę może pełnić tylko członek KBP PAN (w Zespole są tylko dwie takie osoby, z których jedna została wyznaczona przez Przewodniczącego KBP na koordynatora Zespołu), to w istniejących okolicznościach należy uznać, iż funkcję przewodniczącego nadal pełni Prof. R.M. Czarny.

Podobnie, jak w latach ubiegłych członkowie Zespołu swą aktywność naukowo-badawczą prowadzili w następujących głównych obszarach:

1. Działalność publikacyjna krajowa i zagraniczna;
2. Reprezentowanie Polski w międzynarodowych gremiach badawczych i organizacyjnych;
3. Organizacja i udział w konferencjach i sympozjach naukowych poświęconych tematyce polarnej.
4. Przygotowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie instytucji państwowych RP.
5. Udział w pracach nad Narodowym Programem Badań Polarnych

W ramach wskazanych punktów należy wyróżnić następujące osiągnięcia:

Ad. 1.

Znaczna część członków Zespołu stanowiła grono autorów opracowań zamieszczonych w dwóch pracach zbiorowych, które zostały wydane pod koniec 2015 roku. Pierwsza z nich to książka pt. *Północ w międzynarodowej przestrzeni politycznej i gospodarczej*, M. Tomala, M. Łuszczuk (red.), Wydawnictwo UJK, Kielce 2015 (ss. 278, j. polski). Druga to tematyczny, anglojęzyczny tom czasopisma „Miscellanea Oeconomicae. Studia i Materiały” wydawanego na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania UJK w Kielcach (tom 19, nr 4/2015, tom II pod red. M. Tomala). Tom nosi tytuł: *The North in The World of Economy And Politics*. Obie publikacje są w tzw. otwartym dostępie w internecie.

Szczególnym osiągnięciem czworga członków Zespołu była wydana przez Departament Polityki Europejskiej Ministerstwa Spraw Zagranicznych książka pt. [Cele i narzędzie polskiej polityki arktycznej](#), M. Łuszczuk, P. Graczyk, A. Stępień, M. Śmieszek (Warszawa 2015, ss. 242). To samo grono opracowało tzw. *policy paper* pt. [Poland's Policy towards the Arctic: Key Areas and Priority Actions](#), opublikowany przez Polski Instytut Spraw Zagranicznych. Obie publikacje stanowią istotny wkład KBP PAN w proces formułowania polskiej polityki polarnej.

Warto też wspomnieć o pracy zbiorowej *Normy, wartości i instytucje we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, E. Stadtmuller, Ł. Fijałkowski, Warszawa 2015 w której znalazły się opracowania kilku członków Zespołu, którzy organizowali w 2014 roku tzw. panel północny podczas Konwencji Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych.

Z kolei wśród indywidualnych opracowań książkowych członków Zespołu na wyróżnienie zasługują monografie:

- R.M. Czarnego pt. *The High North. Between Geography and Politics*, Springer, Dodrecht (ss. 240); [jest to tłumaczenie książki pt. *High North – między geografią a polityką*, Kielce 2014, s. 390];
- M. Łuszczuk, *Ewolucja ról międzynarodowych w regionie Arktyki*, Wyd. UMCS, Lublin 2015 (ss. 370);

- T. Pawłuszko, *Kategoria systemu międzynarodowego w badaniach stosunków międzynarodowych*, Wyd. Marszałek, Toruń 2015 (ss. 245);
- J. Grzeli, *Plaszczyzny i kierunki współpracy nordyckiej*, Wyd. UJK, Kielce 2014 (wydana w 2015);

Poza wskazanymi publikacjami członkowie Zespołu byli też autorami licznych artykułów i rozdziałów w czasopiśmie i książkach polskich i zagranicznych. Ich wykaz jest dostępny w opracowaniu pt. [Zestawienie dorobku polarnych nauk społecznych i humanistycznych w Polsce 2008-2015](#) przygotowanym w ramach prac nad Narodowym Programem Badań Polarnych.

Ad. 2.

W 2015 aktywność w organizacjach międzynarodowych, w których uczestniczą członkowie Zespołu przejawiała się na kontaktach mailowych z Social & Human WG ICAS, zaś M. Śmieszek reprezentowała Zespół na posiedzeniu tej grupy roboczej podczas ASSW 2015 w Toyama. Z kolei M. Łuszczuk reprezentował Polskie Konsorcjum Polarne w pracach oraz spotkaniu roboczym w ramach sieci EU-Polarnet. Część członków Zespołu jest zaangażowana w inicjatywy i publikacje *Thematic Network (TN) on Geopolitics and Security*

Ad.3.

Z inicjatywy KKEP, a szczególnie dzięki zaangażowaniu dr M. Tomali została zorganizowana II ogólnopolska konferencja z cyklu: *Północ w międzynarodowej przestrzeni politycznej i gospodarczej*, Chęciny k. Kielc, 15-16 maja 2015 r. Konferencja dotyczyła problematyki arktycznej oraz nordyckiej z punktu widzenia nauk społecznych, głównie nauk politycznych, ekonomii i stosunków międzynarodowych. W jej ramach miał też miejsce tzw. panel dyplomatyczny z udziałem przedstawicieli państw arktycznych z ambasad w Warszawie. Dokładne sprawozdanie z konferencji [dostępne jest na stronie KKEP](#). Członkowie Zespołu indywidualnie uczestniczyli również w wielu innych konferencjach krajowych i międzynarodowych.

Ad. 4.

Wśród działań charakterze ekspercko-doradczym należy wskazać:

- a) ekspertyzę dla Departamentu Polityki Europejskiej MSZ pt. [Cele i narzędzia polskiej polityki arktycznej](#), przygotowaną przez M. Łuszczuka, P. Graczyka, A. Stępień oraz M. Śmieszek
- b) aktywny udział w debacie zorganizowanej przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych pt. *Cele i narzędzia polskiej polityki arktycznej* (informacja i program dostępne są na stronie PISM: <http://www.pism.pl/wydarzenia/konferencje/Polska-rusza-ku-Arktyce>). Referaty wygłosili: M. Łuszczuk, P. Graczyk, A. Stępień, M. Śmieszek.
- c) aktywny udział w spotkaniu zorganizowanym przez MSZ tzw. spotkanie w formacie warszawskim – państw obserwatorów Rady Arktycznej z przewodniczącym prezydencji Rady Arktycznej; aktywny udział w tym wydarzeniu wzięli: M. Łuszczuk, P. Graczyk, A. Stępień, M. Śmieszek.
- d) udział prof. K. Kubiaka w spotkaniu Grupy Roboczej ds. Polarnych w MSZ (grudzień 2015).

Ad. 5.

Szczególne znaczenie dla funkcjonowania Zespołu miały prace rozpoczęte jesienią dotyczące priorytetów badań polarnych w zakresie nauk społecznych i humanistycznych w Polsce, które znajdują się w Narodowym Programie Badań Polarnych. W ramach tych prac powstało [opracowanie ilustrujące dotychczasowy dorobek naukowy \(publikacje i referaty\) w l. 2008-2015](#), przeprowadzona została także [ankieta wśród członków i partnerów Zespołu](#), a także przygotowano [dokument roboczy pt. Polarne nauki społeczne i humanistyczne w Polsce - materiał do dyskusji nad NPBP](#). Inicjatorem i wykonawcą tych przedsięwzięć był koordynator Zespołu dr M. Łuszczuk. Ostatecznie Zespół na drodze głosowania przyjął na początku roku 2016 następujące priorytety badawcze:

1. **Obecność Polski w regionach polarnych** (badania z zakresu historii polskiej polarystyki, analizy polskiej polityki zagranicznej wobec regionów polarnych, literatura polarna w Polsce, badania nt. Polonii w państwach arktycznych, rozwój polskiego potencjału badawczego w regionach polarnych);
2. **Arktyka i Antarktyka jako obszary zagrożeń dla wielowymiarowego bezpieczeństwa międzynarodowego** (badania z zakresu stosunków międzynarodowych, studiów nad bezpieczeństwem,

zarządzania ryzykiem, w powiązaniu z naukami przyrodniczymi, szczególnie badań nt. ochrony środowiska);

3. **Arktyka i jej mieszkańcy w dobie globalizacji oraz zmian klimatycznych i środowiskowych** (studia z zakresu antropologii, etnografii, nauk o zdrowiu, socjologii, politologii, ekonomii, prawa w powiązaniu z naukami przyrodniczymi).

Przygotował:
Dr M. Łuszczuk,
koordynator Zespołu.